

Лариса Сігаєва

Щодо проблеми підвищення кваліфікації вчителів у західноєвропейському контексті (20-30-ті рр. ХХ ст.)

Prace Naukowe. Pedagogika 8-9-10, 729-739

1999-2000-2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Лариса Сігаєва (Kijów)

Щодо проблеми підвищення кваліфікації вчителів у західноєвропейському контексті (20-30-ті рр. XX ст.)

Забезпечення безперервної професійної освіти в сучасних умовах – це об'єктивна потреба й водночас невід'ємна складова соціально-економічної політики держави, її дальшого цивілізованого розвитку.

Для розв'язання складних проблем педагогічної освіти в нових соціально-економічних умовах важливе значення має дослідження становлення й розвитку системи підвищення кваліфікації вчителів в Україні на різних історичних етапах. Науковий аналіз історичних фактів допоможе виявити все те позитивне, що виправдало себе, а також осмислити причини допущених серйозних помилок, які доцільно враховувати в процесі розбудови національної освіти в нашій державі.

Сучасне осмислення історико-педагогічних матеріалів має велике значення для пошуку шляхів підвищення кваліфікації вчителів, нових форм цього процесу в умовах переходу до ринкової економіки.

Питання підготовки педагогічних кадрів для народних шкіл і підвищення їхньої кваліфікації у 20–30-ті роки були актуальними для багатьох країн Європи. Звичайно, в кожній європейській країні їх розв'язували по-різному, виходячи зі своїх умов, традицій, поставленої мети тощо.

Наприклад, у Польщі існували різні способи підготовки вчительства, але головною їх формою були п'ятирічні семінарії. Той, хто закінчував семінарію, не мав ніяких перешкод під час влаштування на роботу, його диплом цінувався дуже високо.

Крім підготовки педагогічних працівників, у Польщі були й інші шляхи для здобуття вчительського звання. Випускники гімназій складали додаткові іспити при семінарії і потім без будь-якого додаткового навчання одержували посади в народних школах. Були й такі кандидати, що по закінченні шести гімназійних класів доповнювали свою освіту на короткотермінових методичних курсах. Існував ще й третій спосіб підготовки вчительства, а саме – навчання на державних курсах. Як і коли виник цей новий тип педагогічної школи? Як свідчать матеріали того часу, постав він у Кракові в січні 1919 року. А в 1920 році Міністерство освіти надало цій школі офіційну назву «Державні учительські курси». За даним зразком і з відповідним статусом у країні починає розвиватися ціла мережа подібних шкіл. Окрім Кракова їх

засновують у Варшаві, Львові, інших містах. Навчалися на цих курсах насамперед учні середніх шкіл, які виявляли бажання працювати вчителями в народних школах. Такого типу вчительські школи мали одно- й дворічні студії. На однорічні студії зараховували випускників гімназій, яким виповнилося 18 років, а на дворічні – молодих людей, які закінчили шість гімназійних класів, яким було 17 років. Навчальні програми „Державних учительських курсів” мали суто фаховий характер. Педагогічні школи, в яких здійснювалася підготовка педагогічних працівників, повинні були мати свою досвідну (базову) народну школу, майстерню, бібліотеку, склад лекторів-професорів. Вони стали певним етапом в історії розвитку системи підготовки вчителів у Польщі¹.

З 1925 року в Україні і Польщі починається пошук нових шляхів і форм у розвитку системи педагогічних закладів, які забезпечували б ефективне підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Тодішнє учительство гостро потребувало не так поповнення своїх фахових знань, як поглиблення загальноосвітнього рівня, озброєння методами роботи за комплексною системою. Особлива увага зверталася на професіоналізацію навчання, а також на самоосвіту вчителя. Приміром, з 1 березня 1928 року при Польському педагогічному технікумі в м. Києві (пров. Рильського, буд. 10) почало функціонувати Консультаційне педагогічне бюро (КПБ), що мало на меті розвинути широку консультативну роботу серед польського вчителства на Україні. Передбачалося запровадити в повному обсязі такі форми педагогічної діяльності:

- а) організувати самоосвітню роботу польського вчителства, щоб надати щонайбільше можливостей учительським масам;
- б) готувати до складання іспитів за повний курс польського педтехнікуму, дати можливість скласти їх періодично, долаючи етап за етапом, щоб одержати відповідний диплом;
- в) організувати тимчасові короткотермінові курси-конференції, що повинні були стати, на думку їх організаторів, завершальним моментом у попередній підготовці певних учительських груп та в довготерміновому їх консультуванні з теорії й практики освітньої роботи.

Ці курси-конференції були раціональною формою підвищення кваліфікації польського вчителя і вони вигідно відрізнялися від попередніх курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У коло завдань Консультаційного бюро входили також політико-освітні консультації з питань роботи педагога як у школі, так і поза школою: з питань ліквідації неписьменності, організації хат-читалень, червоних гуртків, випуску стінних газет тощо. У доступній формі (екстернату та курсів-конференцій) КПБ давало методичні рекомендації широким масам польського вчителства в галузі педагогічної діяльності її теорії та практики. Воно мало щороку велику кількість курсантів-практикантів, яких воно постійно консультувало з

¹Підготовка учительства в Польщі // Путь просвещения. – 1925. – №8. – С. 261–262.

питань їх подальшої педагогічної роботи в школах, а також з питань підготовки до захисту кваліфікаційних праць.

У цій своєрідній діяльності КПБ існував і зворотний зв'язок. Наприклад, у плануванні своєї роботи воно повинне було зважати на найважливіші окремі проблемні завдання, що стояли перед польською педагогічною громадськістю. А тому пропонувало вчителям подавати йому інформацію про ті чи інші потреби в самоосвіті. Для цього в народні школи воно висилало перелік питань з педагогіки, у розв'язанні яких учителі були зацікавлені найбільше.

Отже, можна стверджувати, що добре налагоджена служба методичних консультацій, практичну реалізацію яких здійснювало Консультативне педагогічне бюро, створене при Польському педагогічному технікумі в м. Києві, відіграла значну роль у вирішенні питань підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Якщо в Україні й Польщі в 20-ті роки розв'язувалися головним чином проблеми кадрового забезпечення народної освіти, то в Німеччині широким фронтом розгорнулася робота з питань підвищення кваліфікації вчителів. Варто відзначити, що в Німеччині здавна існувала розгалужена мережа закладів і установ, головним завданням яких було підвищення кваліфікації учителів усіх ступенів і розрядів, чи таких, що включали цю функцію в загальну програму навчання.

До складу цих закладів і установ входили також курси, лекції, конференції, консультативні бюро, музеї, бібліотеки, лабораторії. Ініціатива організації служби з підвищення кваліфікації педагогічних працівників належала, головним чином, учительським спілкам, навчальним відомствам, муніципалітетам і частково вищим навчальним закладам².

Німецький вчитель, особливо початківець, підпадав під різні впливи окремих спілок, що проводили посилену пропаганду педагогічних ідей в певному напрямі. Найупливовішими з-поміж таких організацій були Спілка наукової педагогіки, заснована ще в 1868 році та Спілка християнської наукової педагогіки, заснована в 1907 році. Маючи однакову мету – наукові пошуки в педагогіці – між собою ці спілки різнилися тим, що друга всі питання навчання й виховання досліджувала науковими засобами, але в християнському дусі. Спілка християнської наукової педагогіки мала широку мережу курсів не лише в містах Німеччини, а й у містах Австрії та Швейцарії, а на вчителів вона впливала через свій друкований орган.

Серед спілок перше місце за чисельністю і своїм впливом на стан справ у освітній галузі належало Німецькій учительській спілці (профоб'єднання), педагогічний центр якої координував її енергійну діяльність з поширення знань з наукової педагогіки.

Серед закладів загальнодержавного значення провідне місце у 20-х роках займав Центральний педагогічний інститут, заснований у Берліні в 1915 році.

---

²Готалов-Готлиб А. Г. Система повышения квалификации народного учительства в Германии // Путь просвещения. – 1925. – №8. – С. 175–180.

Цей вищий навчальний заклад своїм головним завданням ставив систематизацію й популяризацію усіх педагогічних надбань. Успішне закінчення цих курсів зараховувалося молодим учителям за рік роботи в офіційно визнаному трудовому гуртку. Проте курси охоплювали лише незначну частину вчителства.

З різноманітних функцій і заходів інституту для нас найважливішими є проведення ним тримісячних курсів підвищення кваліфікації вчителів, які вперше заклад провів ще в 1919 році.

Масовий характер у справі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів мали так звані педагогічні тижні, що організовувалися інститутом у багатьох містах Німеччини. Зазвичай на таких короткотермінових курсах стрижневою темою була тема: “Теорія і практика трудової школи”.

Цікавий і різноманітний спектр проблем, які розкривалися в навчальному плані на курсах підвищення кваліфікації вчителів Німеччини у 20-ті роки³. План розраховано на 183 години. Багато уваги у ньому приділено психолого-педагогічній підготовці вчителя, практичній її спрямованості. Найбільшу кількість годин на цих курсах (по 20 год.) відведено на проведення психологічного практикуму і заняттям з експериментальної педагогіки. У навчальному плані також закладено години на вивчення методик викладання арифметики, історії, географії, природознавства, малювання, співів, основ початкового навчання, релігії й моралі, німецької мови.

Курси підвищення кваліфікації вчителів Німеччині в 20-х роках були тим специфічним життєдайним середовищем, де формувався високий культурний і освітній рівень усього вчителства. Звідси серйозні вимоги до знань законів шкільної справи [8 год.], основ дефективного дитинства, краєзнавства, мистецтва, літератури тощо. Значну увагу на курсах приділяли вивченню основних проблем філософії (теж 20 годин). Учителям пропонувалося досконало опанувати трудовим принципом і принципом колективності й усіляко використовувати їх у викладанні різних предметів.

Навчальним планом передбачалося вивчення екскурсійної справи, оскільки музеї були складовою частиною загальної освіти [3 год.].

Важливу роль у справі підвищення кваліфікації відіграло також консультативне бюро при інституті і велика, як на той час, педагогічна бібліотека (близько 0,5 млн. книг). Варто зупинитися на винятковому значенні німецької педагогічної преси – газет, журналів, poradників, щорічників, посібників підручників, довідників, збірників тощо.

У кількісному вимірі педагогічна література Німеччини була найбагатшою у світі. Саме вона була тим могутнім духовним апаратом, за допомогою якого безперестанно формувалися думки й почуття вчителства. Каталог „Педагогічного магазину” фірми Бестера і Манна в Лангензальці нараховував понад тисячу монографій на різноманітні теми педагогічного характеру, багато з яких адресувалися шкільним педагогам.

³// Путь просвещения. – 1925. - № 8. – с.181.

Немає сумніву в тому, що підвищення професійної кваліфікації вчителя перебуває в повній залежності від їхньої попередньої (базової) педагогічної підготовки.

Так само, як і в Польщі, народний учитель у Німеччині в 20-х роках здобував освіту в учительській семінарії. Але, успішно склавши всі екзаменаційні випробування, випускники учительської семінарії ще не отримували права на заміщення штатної посади в школі, їх тільки допускали до виконання учительських обов'язків як стажистів⁴.

Остаточне ж утвердження на посаді залежало тільки від результатів так званого другого екзамену, який мали скласти всі без винятку молоді вчителі. Перші кроки до впорядкування перепідготовки народних учителів було зроблено в Пруссії ще в останній чверті минулого сторіччя.

Згідно з правилами від 15 жовтня 1872 року молодий учитель у Німеччині повинен був на «другому екзамені» виявити високі знання теоретичного й педагогічного характеру. Він (учитель) складав такий екзамен не в тій школі, в якій працював, а в «зразковій», куди мусив був з'явитися для складання екзаменів. Правила про «другий екзамен», видані пруським Міністерством освіти 1 липня 1901 року, мали велике значення для учительства Німеччини в цілому; це був крок уперед, оскільки посилювався акцент на педагогічні дисципліни. Ще прогресивнішим був документ, виданий Міністерством освіти 3 липня 1912 року, про можливість заміни «другого екзамену» підготовкою вчителя в трудових педагогічних гуртках. Відтепер народна школа, де працював учитель, була місцем його педагогічних випробувань, вияву майстерності і професійного зростання.

До складання іспитів допускались особи, які виконували обов'язки вчителя протягом двох років. Але того педагога, який за п'ять років з моменту допуску до виконання учительських обов'язків не спромігся скласти «другого екзамену», позбавляли посади. Випробування проводилися в письмовій і усній формах, згідно з заявою конкретного вчителя. Письмову роботу, що мала науковий характер, учитель виконував дома. Тему вибирав він сам. У разі незадовільної оцінки за письмову роботу, до складання усних іспитів його вже не допускали. У свою чергу, усні випробування проводилися за два етапи. Учитель повинен був продемонструвати свої глибокі теоретичні знання з педагогіки і в присутності комісії провести уроки. Результати випробувань приймала спеціальна експертна комісія, яка складалася з трьох осіб: адміністративного чиновника (голова), інспектора народних училищ даного округу й педагога (завідувач або учитель семінарії вищого педагогічного навчального училища чи народної школи). Ця комісія оформляла протокол, на основі якого учитель одержував відповідне свідоцтво, і тільки після цього його затверджували на посаду. Якщо вчителеві не вдавалося успішно завершити дане випробування, то він мав право через певний термін здійснити ще одну

---

⁴Готалов-Готлиб А. Г. Система повышения квалификации народного учительства в Германии // Путь просвещения. – 1925. – №8. – С. 193.

спробу і все-таки домогтися свого. Але в разі повторного нескладання іспиту вчитель втрачав свою посаду.

Решта дрібних німецьких держав дотримувалася в загальних рисах пруських зразків. Згідно з ними від 25 листопада 1921 року молодих учителів допускали до іспитів для одержання звання штатного вчителя народної школи не після дворічного стажування, як це було в Пруссії, а аж після чотирьох років роботи стажистом.

У декотрих німецьких державах “другий екзамен”, завданням якого було виявити рівень підготовки молодого вчителя до самостійної роботи, за характером мало чим різнився від іспиту в учительській семінарії. Згідно з коротким планом, що ми маємо, такий екзамен включав п'ять циклів: 1) педагогічний; 2) релігія; 3) німецька мова; 4) історія; 5) музика.

Педагогічний цикл розглядав питання психології, дидактики, методики окремих предметів, ознайомлював з навчальними планами, історією педагогіки, школознавством і шкільною гігієною.

Німецька мова передбачала добре знання хрестоматій, за якими вчилися діти в народній школі, а також знання власне рідної мови і літератури XVIII–XIX ст.

Цикл „Музика” передбачав вміння співати й грати на якому-небудь інструменті: скрипці, органі.

Іспити проводилися в усній і письмовій формах. На письмовий екзамен виносився твір на педагогічну тему, детальний конспект уроку на задану тему, обґрунтований методично та психологічно і обов'язково доповнений списком літератури. На написання цих робіт виділялося 35 днів. Усний екзамен, на який виносилися такі предмети, як релігія; німецька мова і література; латинська мова; історія; географія; природознавство; фізика; хімія, мінералогія і геологія; математика; психологія; загальна педагогіка і школознавство, молоді вчителі мали складати публічно. Випробовування завершувалося пробним уроком у зразковій школі тієї вчительської семінарії, в яку проводився іспит кандидатів.

Питання перепідготовки учителів у Німеччині стали ще більш актуальними після Першої світової війни. Було створено «Рух молодих учителів», що відзначався великою рішучістю, особливо щодо форм перепідготовки. Це педагогічне товариство було покликане захищати й відстоювати права широких мас педагогічних працівників. Його цілеспрямована робота змусила Міністерство освіти дати низку пільг для «військових учителів» (учителів, які перенесли на своїх плечах увесь тягар війни), пом'якшити для них процедуру затвердження на посаді. Спочатку попередній учительський стаж було скорочено до одного року (замість двох), потім міністерським циркуляром зовсім звільнялися від екзаменів ті вчителі, які відпрацювали в школі чотири роки, а з 16 жовтня 1919 року складання «другого екзамену» відмінялося для всіх учителів, натомість як форма підвищення кваліфікації освітян вводилися трудові педагогічні гуртки. Учителеві вже пропонували вибір: складати «другий екзамен» за правилами

1912 року чи вибрати під певним контролем цикл занять в одному з педагогічних трудових гуртків.

Робота в цих гуртках була справою добровільною та й, власне, виникали вони з ініціативи самих учителів. В основу гуртків було покладено три принципи: колективізм, трудовий принцип і самодіяльність.

Посвідчення, які вручали вчителям після занять у трудових гуртках нічим не різнилися від тих, які видавала експертна комісія. Слід зазначити, що робота в трудових гуртках була чітко спланованою. Лекцій тут не читали взагалі. Гуртківці готували доповіді, звіти, вільно обговорювали педагогічні проблеми.

Основним завданням трудових педагогічних гуртків була заміна в шкільній практиці попередньої питально-відповідальної класної системи навчання новими методами колективної роботи, що перетворювали б школу навчання на трудову. На чолі гуртка стояла адміністративна комісія, до якої входили: три представники вчителів-членів гуртка, одного представника від районної учительської профради, два лектори та один представник від уряду. За гуртками наглядав місцевий урядовий орган, він же контролював і витрати на їх роботу. Якщо ці витрати перевищували заплановані, то гурток розпускали. Адміністрація гуртка повинна була щопівріччя подавати урядовому органу звіт про діяльність гуртка.

Гуртки зазвичай утворювалися в містах. Заняття проходили один раз на тиждень і тривали кілька годин. План занять складали самі гуртківці у співпраці з адміністративною комісією. Для роботи гуртків було видано багато всіляких методичок. Окремі гуртки навіть друкували звіти про свою роботу. Таким чином накопичувалася література з питань підвищення кваліфікації освітян.

Витрати на утримання гуртків покривалися внесками самих гуртківців, причому штатні вчителі мали вносити вищу платню, ніж їхні молодші колеги, ще не затвержені на посаді і для кого, власне, й створювалися ці гуртки. Для роботи гуртків уряд або зовсім не виділяв коштів, або виділяв дуже мізерні з тих, що призначалися на проведення вчительських конференцій. Лише з 1923 року трудові педагогічні гуртки вже стали фігурувати в бюджеті окремою статтею.

На відміну від пруської системи, в Баварії молоді вчителі обох статей з моменту складання випускних випробувань в учительській семінарії були зобов'язані брати участь в організовуваних урядом (а не самими вчителями, як то було в Пруссії) додаткових курсах, що називалися „округами додаткової підготовки” (Fortbildungsbezirke). Керував такими курсами досвідчений учитель, який одержував звання „старшого оружного вчителя”. Молоді вчителі працювали в гуртках до складання „другого екзамену”.

Загальний план занять курсів складало Міністерство народної освіти. Самі групи мали право лише деталізувати цей план, не виходячи за його рамки.

Члени курсових груп (округів) збиралися п'ять разів на рік на одноденні п'ятигодинні конференції.

У центрі курсової роботи була практика навчання та виховання. Тому кожен курсист відвідував заняття в зразкових школах, а керівник групи не менш ніж один раз на рік перевіряв його роботу в тих школах і класах, де він учителював, і, коли треба було, давав вказівки та ділився власним досвідом. Окрім того, члени курсової групи щорічно розробляли чотири дидактичні теми, які спочатку оцінював керівник, а далі їх обговорювали на курсових конференціях. Колективно обговорювались також і зразкові уроки курсистів.

На нашу думку, цікавими є плани, за якими працювали трудові гуртки. Плани були трьох типів: загальні схематичні, що охоплювали обидва навчальні роки додаткової підготовки в гуртку; плани з окремих дисциплін і плани пророблення окремих проблем [див. табл. 1, 2].

Таблиця 1. Магдебурзький схематичний план роботи трудового гуртка

Щотижневе по змозі не менш 2-х годин		
Півріччя		
I II	Психологія	Німецька мова Релігія Арифметика Геометрія
III	Загальна педагогіка Дидактика	Історія Географія
IV	Історія педагогіки Шкільна практика	Природознавство Технічні предмети

Таблиця 2. Франкфуртський схематичний план роботи трудового гуртка

Півріччя				
	I	II	III	IV
I курс: 1 – 16-й тиждень	Сучасні педагогічні течії	Вибрані проблеми педології	Поезія в народній школі	Трудовий принцип у викладанні трудового навчання
II курс 17 – 32-й тиждень	Нариси розвитку народної школи	Педагогіка дефективного дитинства	Вправи за книгою Гільдебранта “Про викладання німецької мови”	Методи початкового навчання в школі
III курс 33 – 48 тиждень	Вибране з стику Паульсона чи Ейкена	Шкільна гігієна	Батьківщинознавство у викладанні (з екскурсіями)	Методи навчання історії
IV курс 49 – 64-й тиждень	Історія і критика дитячої літератури	Охорона дитинства	Техніка малювання на дошці	Методи навчання географії
V курс 65–80-й тиждень	Шкільне законодавство (переважно місцеве)	Питання шкільної організації	Музика і образотворче мистецтво в школі	Методи викладання арифметики і геометрії
81 – 84-й тиждень	Питання викладання релігії			

Як ми бачимо, франкфуртський план складніший від магдебурзького. Окрім теоретичних дисциплін і методик, він містить низку окремих питань. Значно більшу цінність, ніж згадані вище, мають плани колективної розробки окремих питань навчально-допоміжної справи.

І в Німеччині, і в Україні питання підготовки кадрів для шкіл були актуальними, і їх розв'язували паралельно з підвищенням кваліфікації освітян. Обидві справи вимагали значних коштів. На Україні їх постійно бракувало, тож, зрозуміло, її освітні заклади не могли забезпечити тієї якості знань, яку давали, наприклад, заклади Німеччини, проте вони робили максимум можливого в тих умовах.

І в Німеччині, і в Україні на 30-ті роки припадає встановлення, відповідно, фашистської диктатури і тоталітарного режиму, пов'язаного з культом особи Сталіна. Поза сумнівом, це позначилося певним чином на економічному, культурному й політичному житті суспільства цих держав.

Вивчаючи історію підготовки й підвищення кваліфікації педагогічних працівників у європейських країнах у 20–30-ті роки, можна простежити загальну тенденцію в пошуках різноманітних форм і методів роботи як у Польщі, Німеччині, так і в Україні.

Раніше, ніж в інших країнах, у Німеччині на базі Центрального педагогічного інституту було створено тримісячні курси підвищення кваліфікації вчителів (1919 рік), а також Консультативне бюро для пропаганди наукових знань серед учительських мас, надання їм педагогічної допомоги. В Україні роль такого Консультативного педагогічного бюро відіграло Центральне бюро з перепідготовки педагогічних кадрів, створене в 1924 році.

І в Польщі, і в Україні тимчасові короткотермінові курси, а потім і конференції виконували функцію підготовки вчительських кадрів, а також підвищення їх кваліфікації такою мірою, як це робили Державні курси в Польщі, а в Україні – трирічні педагогічні курси. І в Польщі, і в Німеччині, і в Україні в 20-х роках педагогічні інститути (технікуми) були центрами підвищення кваліфікації вчителів. І в Німеччині, і в Україні функціонували трудові гуртки як форма підвищення кваліфікації вчителів. І там, і там питання підготовки кадрів для шкіл були актуальними, і їх розв'язували паралельно з питанням підвищення кваліфікації освітян.

Як бачимо, в країнах Європи надавали серйозного значення підготовці спеціалістів-професіоналів у галузі народної освіти. Можна сміливо стверджувати, що Україна в справі підвищення кваліфікації вчителів в 20–30-ті роки йшла врівні з багатьма європейськими країнами і аж ніяк не відставала від них. Вивчення історії цього часового відрізка дають змогу виявити те позитивне, що з минулого можна перенести в майбутнє.

Література

- Підготовка учительства в Польщі // Путь просвещения. – 1925. – №8. – С. 261–262.
Готалов-Готлиб А.Г. Система повышения квалификации народного учительства в Германии // Путь просвещения. – 1925. – №8. – С. 175–197.

// Путь просвещения. –1925. –№8.–С. 181.

Матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України
(Ф. 166, Ф. 4805)

Лариса Сіґаєва

Щодо проблеми підвищення кваліфікації вчителів у західноєвропейському контексті (20-30-ті рр. ХХ ст.)

Резюме

На підставі вивчення архівних документів і матеріалів, а також історичної й педагогічної літератури автор аналізує, яким чином здійснювалася освіта в Україні в 20-30-ті роки та яке місце вона займала серед західноєвропейських країн.

Автор робить висновок, що 20-30-ті роки ХХ ст. є дуже важливим періодом в історії України, якому притаманні самостійний шлях розвитку, розбудова національної свідомості, українізація.

Україна 20-30-х років у розвитку народної освіти, вважає автор, ніяк не відставала від західноєвропейських країн того часу.

Лариса Сіґаєва

К проблеме повышения квалификации учителей в западноевропейском контексте (20-30-е годы ХХ ст.)

Резюме

На основании изучения архивных документов и материалов, а также исторической и педагогической литературы автор анализирует, каким образом осуществлялась образование в Украине в 20-30-е годы и какое место она занимала среди западноевропейских стран.

Автор делает заключение, что 20-30-е годы ХХ ст. являются очень важным периодом в истории Украины, которому присущие самостоятельный путь развития, пробуждение национального сознания, украинизация.

Украина 20-30-х годов в развитии народного образования, считает автор, никак не отставала от западноевропейских стран того времени.

Sigaeva Larisa

On the Issue of Raising the Level of Teachers Skill in the West-European Context (the 20th – 30th years of the XX century)

Summary

On the basis of study of the archival documents and materials, historical pedagogic literature, the author analyses the ways for education in Ukraine in the 20th-30th years of the XX century and the place occupying by Ukraine among the Western countries. The author concludes that the period of the 20th – 30th years is very important in the history of Ukraine and is characterized by the independent way of development, awakening of the national consciousness. The author considers that Ukraine of the 20th-30th years was not inferior to the Western European countries in the development of popular schooling.

Larysa Sygaiewa

Problemy podwyższania kwalifikacji nauczycieli w kontekście zachodnioeuropejskim (20–30-te lata XX stulecia)

Streszczenie

W oparciu o dokumenty i materiały archiwalne oraz literaturę historyczną i pedagogiczną autor analizuje, jak realizowała się oświata na Ukrainie w 20-30-tych latach oraz jakie miejsce zajmowała wśród krajów zachodnioeuropejskich. Autor dochodzi do wniosku, że lata 20–30 XX stulecia były bardzo ważnym okresem w historii Ukrainy, któremu właściwa jest samodzielna droga rozwoju, pobudzenie świadomości narodowej, ukrajinizacja. Autor uważa, że Ukraina 20–30 lat w rozwoju oświaty narodowej, nie odstawała od krajów zachodnioeuropejskich tego okresu.